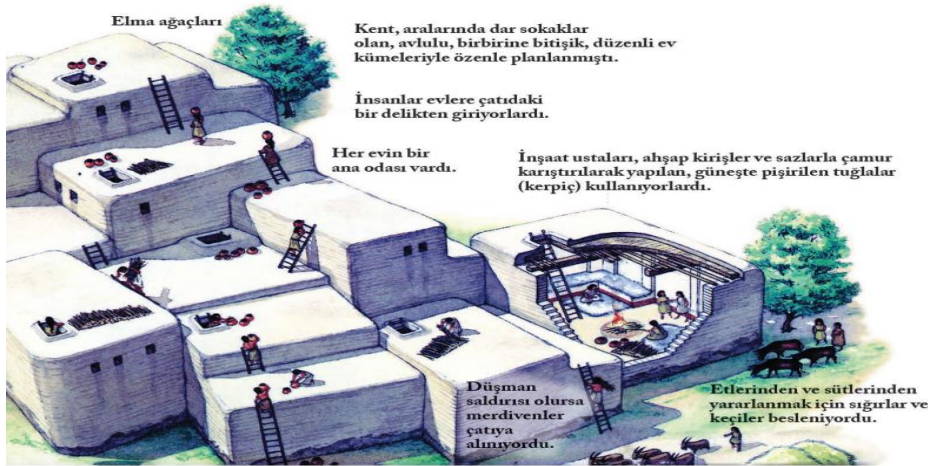

İNSANLAR, YERLER ve ÇEVRELER

NEREYE YERLEŞELİM?

- İnsanlar binlerce yıl önce avcılık ve toplayıcılıkla geçiniyor, ekip biçmeyi bilmiyorlardı. Göçebe olarak yaşıyor, mağaralarda ya da çamur, bitki ve hayvan derileri kullanarak kendi yaptıkları küçük evlerde barınıyorlardı. Bulundukları yerde iklimin değişmesi ve hayvanların azalmasıyla başka yerlere göç ediyorlardı. Konargöçer hayatı süren insanlar yerleşim yeri tercihiinde yiyecek ve su ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, kendilerini güvende hissedebilecekleri yerleri bularak yerleşmişlerdir.
- Anadolu'daki Karain (Antalya) ve Yarımburgaz (İstanbul) gibi mağaralar insanların bu dönemdeki yaşantılarına dair izler taşıır.
- Havanın ısınması, tarımın başlaması ve bazı hayvanların evcilleştirilmesiyle birlikte ırmak ve göl kenarlarında evler yapmaya başlamışlardır. Zamanla köyleri oluşturmuşlardır. Böylece yerleşik yaşama geçmişlerdir.
- Anadolu'da Çayönü (Diyarbakır), Hacılar (Burdur) ve Çatalhöyük (Konya) o döneme ait en önemli yerleşim merkezleridir.
- Yerleşik hayata geçişle ilgili olarak Çatalhöyük ilk yerleşme, ilk ev mimarisi ve ilk kutsal yapılara ait özgün buluntuları ile insanlık tarihine ışık tutan bir merkezdir.
- Avcı-toplayıcı toplumdan tarım toplumuna geçişin yaşandığı yerleşim yerlerinden biridir. **Çatalhöyük**'te bulunan kumaş parçaları en eski kumaş örneklerindendir.

YERLEŞİM YERİ TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

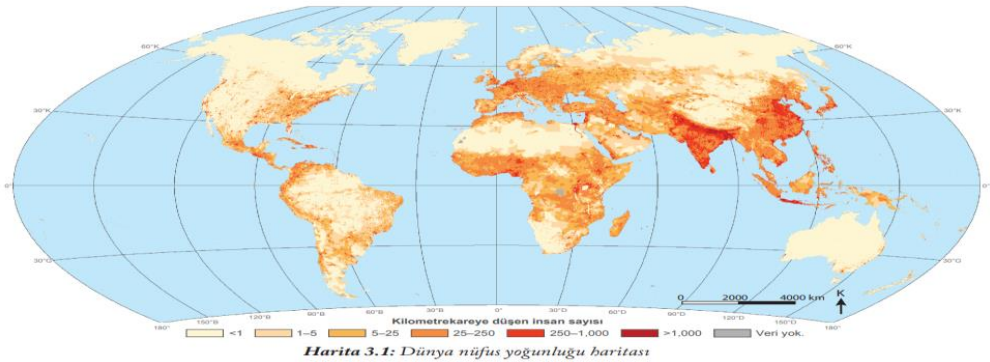
Doğal Faktörler İnsan etkisi olmadan kendiliğinden doğada oluşan faktörlerdir.

- Yeryüzü şekilleri
- Bitki örtüsü
- Su kaynakları
- İklim
- Toprağın özelliği

Beşeri Faktörler İnsan etkisiyle oluşan faktörlerdir.

- Tarım
- Madencilik
- Ulaşım
- Turizm
- Sanayi
- Ticaret
- Hizmet sektörü
- Hayvancılık

İnsanların yeni ekonomik faaliyet alanları keşfetmesi sosyal ve ekonomik hayatı değiştirmiştir. Sanayileşme ile kentlere talep artmış ve yeni beşerî faktörler ortaya çıkmıştır. Örneğin eğitim, altyapı, sağlık, turizm, ulaşım gibi faktörler göz önünde bulundurulmaya başlanmıştır.

TABLO VE GRAFİKLERLE ÜLKEMİZ

Nüfus: Sınırları belli bir alanda, belli bir zamanda yaşayan insan sayısına denir.

Nüfus Yoğunluğu: Kilometrekareye düşen insan sayısına nüfus yoğunluğu denir.

Demografi: İnsan nüfusunu yapı, gelişme ve dağılım açısından inceleyen bilimdir.

Nüfus Artış Hızı: Nüfustaki doğum oranı ile ölüm oranı arasındaki farka nüfus artış hızı denir.

Nüfus Sayımı Niçin Yapılır?

- Ülkede kaç kişinin bulunduğu
- Yaş gruplarını
- Kadın ve erkek nüfusunu
- Kır ve kent nüfusu
- Çalışan nüfus oranı
- Nüfus Yoğunluğunu
- Nüfus artış hızını
- Eğitim, sağlık ve ulaşım ihtiyaçları
- Mesleklere göre dağılım
- Eğitim düzeyini
- Çocuk sayısını vb. nedenleri öğrenmek için yapılır.

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Ülkemizde nüfusun dağılışını etkileyen faktörleri doğal faktörler ve beşerî faktörler olarak ikiye ayrılır. **Doğal faktörler**

- Yeryüzü şekilleri
- Bitki örtüsü
- Su kaynakları
- İklim

Beşeri Faktörler

- Tarım
- Madencilik
- Ulaşım
- Turizm
- Sanayi
- Ticaret

• Ülke nüfusumuzun büyük bir kısmı, iklim koşulları elverişli olan kıyı kesimlerinde toplanmıştır.

• Ekonomik faaliyetleri gelişmiş, ulaşımı kolay, ılıman deniz ikliminin görüldüğü alanlarda nüfus yoğun iken dağlık alanlarda nüfus seyrek.

• Cumhuriyetin ilk yıllarında ve ilerleyen yıllarda kır nüfus oranı, kent nüfus oranına göre daha fazla iken günümüzde tam tersi bir durum söz konusudur.

Yoğunluğunun Fazla Olmasının Sonuçları

- İş gücü ucuzlar.
- Tüketim artar.
- Konut sıkıntısı yaşanır.
- Eğitim ve sağlık sorunları artar.
- Trafik sorunları yaşanır.

Nüfus Artış Hızını Belirleyen Sebepler

- * Doğumlar
- * Doğal afetler
- * Savaşlar
- * Turizm faaliyetleri
- * Salgın hastalıklar
- * Yaşam koşullarının iyileşmesi

Ülkemizde Genel Nüfus Sayımları

- Türk tarihinde ilk nüfus sayımı 1831 yılında Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut döneminde asker sayısını belirlemek ve vergi toplamak için yapılmıştır.
- Ülkemizde nüfus sayımı "Türkiye İstatistik Kurumu" (TÜİK) tarafından yapılır.
- Ülkemizde ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde yapılmış.
- İkinci nüfus sayımı 1935 yılında, daha sonraki nüfus sayımları sonu "sıfır" ve "beş" ile biten yıllarda (1935-1990) ve sonu "sıfır" ile biten yıllarda (1990 yılından sonra) yapılmıştır. En son nüfus sayımı da 2000 yılında olmuştur.
- 2007 yılından sonra ise Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi ile nüfus sayımları gerçekleştirilmiştir.

En fazla nüfusa sahip illerimiz

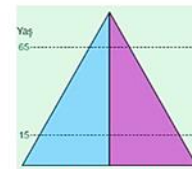
1. İstanbul 15 milyon 840 bin 900 kişi
 2. Ankara 5 milyon 747 bin 325 kişi
 3. İzmir 4 milyon 425 bin 789 kişi
- En az nüfusa sahip illerimiz

1. Tunceli 83 bin 645 kişi
2. Bayburt 85 bin 047 kişi
3. Ardahan 94 bin 932 kişi

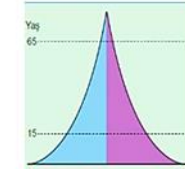
Nüfus Yoğunluğuna Göre Bölgeler (Sırasıyla):

- 1- Marmara Bölgesi
- 2- Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- 3- Ege Bölgesi
- 4- Akdeniz
- 5- İç Anadolu Bölgesi
- 6- Karadeniz Bölgesi
- 7- Doğu Anadolu Bölgesi

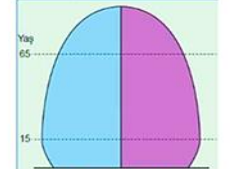
Nüfus Piramidi Nüfus piramitleri nüfusun cinsiyet, yaş, çalışan nüfus, tüketici nüfus, ortalama ömür durumlarını göstermeye yarayan grafiklerdir. Genellikle kadın ve erkek nüfus ayrı ayrı (sağlı sollu) gösterilir. Ülkelerin gelişmişliğini gösteren nüfus piramitleri şu şekildedir:

Az gelişmiş ülke nüfus piramidi

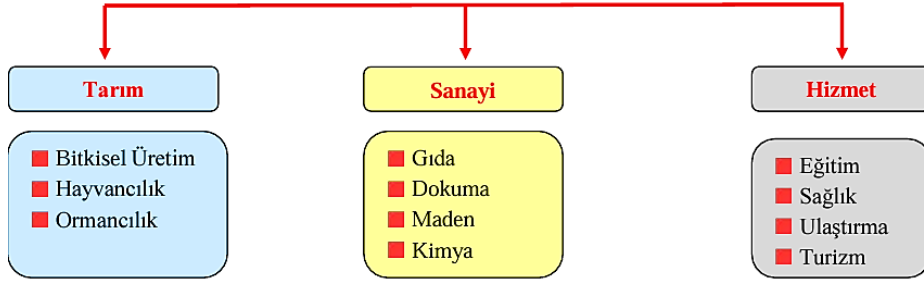

Gelişmekte olan ülke nüfus piramidi

Gelişmiş ülke nüfus piramidi

ÇALIŞAN NÜFUS SEKTÖREL ALANLARI

- Gelişmiş ülkelerde hizmet ve sanayi sektörlerinde çalışan insan sayısı fazla, tarım sektöründe çalışan insan sayısı azdır.
- Az gelişmiş ülkelerde ise tarım sektöründe çalışan insan sayısı daha fazladır. Sanayi ve hizmet sektöründe çalışan insan sayısı azdır.
- Eğitim seviyesi yüksek olan nüfus, ülkelerin gelişiminde ve kalkınmasında önemli bir paya sahiptir.
- Gelişmişlik oranımız, ne kadar kalabalık bir nüfusa sahip olduğumuza değil, iyi eğitim almış nüfusa sahip olmamıza bağlıdır.

Nüfus Artışının Olumsuz Yönleri

- Kişi başına düşen milli gelir azalır
- Tüketim artar
- Kalkınma hızı düşer
- Tasarruflar azalır
- İç ve dış göçler azalır
- İhracat azalır
- Demografik (nüfusa) bağlı yatırımlar artar
- Gecekondulaşma olur
- Çevre kirliliği artar
- İşsizlik artar
- Tarım alanları amaç dışı kullanımı artar
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinde aksar.

Nüfus Artışının Olumlu Yönleri

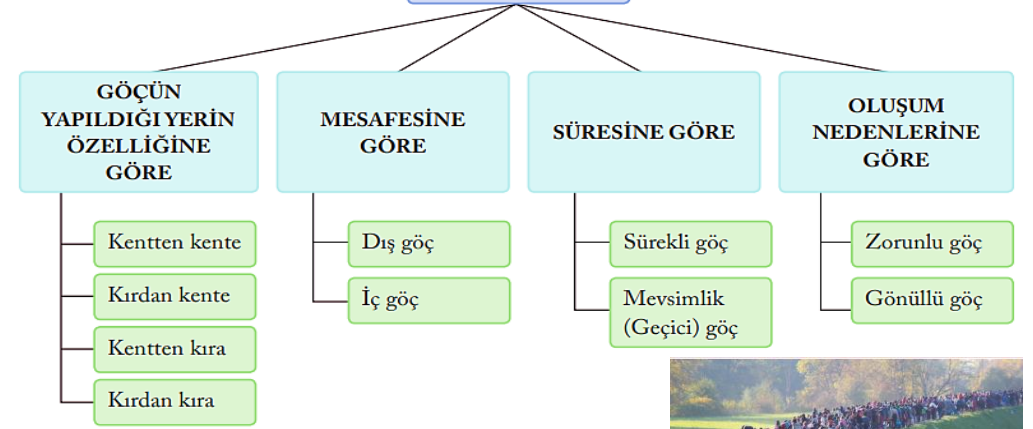
- Vergi gelirleri artar
- Üretim artar
- İhracatta rekabet kolaylaşır
- Mal ve hizmetlere talep artar
- Ülke savunmasına katkısı olur
- Üretim maliyeti azalır
- İşçi ücretleri azalır
- Yeni endüstri dalları doğar

DOĞDUĞUN YER Mİ, DOYDUĞUN YER Mİ?

Doğal nüfus artışı : Bir ülkede doğumların ölümlerden fazla olmasına denir.

İç göç: Ülke sınırları içinde yapılan göçe denir. Örnek: Konya'dan İstanbul'a yap

GÖÇ TÜRLERİ

Oluşum Nedenlerine Göre

- **Gönüllü Göç:** İnsanların bulundukları yeri kendi iradeleri ile terk etmeleridir.
- **Zorunlu Göç:** İnsanların bulundukları yeri kendi iradeleri dışında terk etmeleridir. Mülteci göçleri buna örnektir.

Süresine Göre Sürekli Göç: İnsanların çeşitli nedenlerle bulundukları yeri sürekli terk etmeleridir.

- **Geçici Göç:** İnsanların tarım, hayvancılık ve turizm gibi faaliyetler nedeniyle yer değiştirmeleridir. Bu göç türü mevsimlik göç olarak adlandırılır. Dinlenme ihtiyacı, otlak bulma, tarım işçiliği ...

Mesafesine Göre İç Göç: Ülke sınırları içerisinde gerçekleşen göçlerdir. Eğitim, iş, sağlık olanakları ...

- **Dış Göç:** Ülke sınırları dışına doğru gerçekleşen göçlerdir.

Yapıldığı Yerin Özelliğine Göre Kırdan Kente, Kentten Kıra, Kırdan Kıra, Kentten Kente

- Ülke sınırları içerisinde, kırdan kente, kentten kıra, kırdan kıra ve kentten kente doğru yapılan göçlerdir. Şehirlerin çekiciliği, eğitim, iş, sağlık olanakları, şehirlerin iticiliği ...

- İnsanların ister devamlı isterse geçici olsun, göç etmelerinin önemli nedenleri vardır. Bu nedenler; ekonomik, sosyal, siyasal ve doğal nedenler olarak sınıflandırılabilir.

Ekonomik Nedenler

İş Olanakları, Doğal Kaynakların Varlığı, Ulaşım, Ticaret, Turizm, Gelir Dağılımı

Sosyal Nedenler

Eğitim, Sağlık, Evlenme / Boşanma, Sosyal Yaşam Alanlarına Ulaşma, Dinî İnançlar, Kan Davaları

Doğal Nedenler Deprem, Sel, Kuraklık, Heyelan, Volkanik Faaliyet

Siyasi Nedenler Savaş, Terör, İltica, Mübadele

Beyin Göçü: Eğitim görmüş ve yetenekli kişilerin çalışma ya da fırsat azlığı gibi nedenler yüzünden kendi ülkesinden başka bir ülkeye yerleşmesine beyin göçü denir.

Mübadele: Savaş nedeniyle ya da ülkeler arası anlaşmalar gereği yapılan nüfus değişimidir.

- Göçün çeşitli sosyal, ekonomik ve kültürel sonuçlar vardır.
- Göç alan yerlerde etkisi yerleşim alanlarının büyümesi ile düzenli ya da düzensiz bir kentleşme meydana gelmesidir.
- Özellikle düzensiz kentleşme, gecekondulaşma altyapı yetersizliği, çevre kirliliği ve trafik sorunları gibi olumsuzlukları ortaya çıkarabilir.
- Eğitim, sağlık ve belediyeçilik hizmetlerinde yetersizlikler görülebilir.
- Göçe bağlı olarak hızlı nüfus artışı yaşanan kentlerde işsizlik sorununa rastlanabilir.
- Göç veren yerlerde insan gücü kaybı, kırsal alanların yaş ortalamasının yükselmesine üretimin düşmesine neden olabilir.
- Göç eden insanlar sadece bir mekân değil, aynı zamanda toplumsal bir çevre değişikliği de yaşamaktadır. Örneğin tarımsal faaliyette bulunan bir çiftçi, göç ettikten sonra makine başında çalışan bir işçi olabilir.

- **Göç hareketlerinin olumlu sonuçları:** Ülkeler veya bölgeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimin artması, göç edilen yerdeki iş gücü ihtiyacının karşılanarak ekonomik kalkınmanın hızlanması, kız çocuklarının eğitime katılımının artması şeklinde sıralanabilir.
- Ülke dışına çalışma amacı ile göç eden vatandaşların ülkeye dönüşlerinde döviz ve bilgi birikimlerini getirmesi de göçün olumlu bir sonucudur.

Göçün olumsuz sonuçları: Kent nüfusunun hızlı bir şekilde artması, kentlerde konut sıkıntısını ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucu olarak büyük kentlerimizde

hukuken imara açık olmayan arazi, yeşil alan ve orman arazisi gibi görünen birçok boş alan, kaçak yapı ve **gecekondu**larla istila edilmiştir.

Plansız ve kent değerleri göz önüne alınmadan yapılan bu binalar, **çarpık kentleşmeyi** ortaya çıkarmıştır.

YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜM VAR

Herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

- Yerleşme hürriyeti suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;
- Seyahat hürriyeti suç soruşturması ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amacıyla kanunla sınırlanabilir.
- Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.
- Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz. Seyahat Özgürlüğü (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Madde 13)
- Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.
- Herkes kendi ülkesi de dahil olmak üzere herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir.

Yerleşme ve Seyahat Hürriyetinin Kısıtlanabileceği Durumlar

- Kamu mallarını korumak
- Sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek
- Sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak
- Salgın hastalık bölgelerine girmek veya çıkmak
- Hakkında kovuşturma ve soruşturma olan kişilerin yurt dışına çıkışını engellemek Terör ve savaş gibi olağanüstü durumlarda can güvenliğini sağlamak